

Sygn. akt VII U 1376/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lipca 2016 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku w VII Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: **SSR del. do SO Jarosław Matuszczak**

Protokolant: ref. staż. Magdalena Szczygieł

po rozpoznaniu w dniu 07 lipca 2016 r. w Gdańsku,

na rozprawie,

sprawy z odwołania **E. K.**

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nr (...) z dnia 22 maja 2015 r.,

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.**

o wymiar składek,

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdza, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia E. K. z tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu jako pracownik płatnika składek P. P. prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...) wynosi:

- a. za wrzesień 2014 r. 4.950,- zł (cztery tysiące dziewięćset pięćdziesiąt złotych) na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz 4.271,35 zł (cztery tysiące dwieście siedemdziesiąt jeden złotych 35/100) na ubezpieczenie zdrowotne,
- b. za październik 2014 r. 5.980,- zł (pięć tysięcy dziewięćset osiemdziesiąt złotych) na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz 5.160,14 zł (pięć tysięcy sto sześćdziesiąt jeden złotych 14/100) na ubezpieczenie zdrowotne,
- c. za listopad 2014 r. 6.200,- zł (sześć tysięcy dwieście złotych) na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz chorobowe i 5.349,98 zł (pięć tysięcy trzysta czterdzieści dziewięć złotych 98/100) na ubezpieczenie zdrowotne,
- d. za grudzień 2014 r. 6.200,- zł (sześć tysięcy dwieście złotych) na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz 5.349,98 zł (pięć tysięcy trzysta czterdzieści dziewięć złotych 98/100) na ubezpieczenie zdrowotne,
- e. za styczeń 2015 r. 564,52 zł (pięćset sześćdziesiąt cztery złote 52/100) na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz 4.624,48 zł (cztery tysiące sześćset dwadzieścia cztery złote 48/100) na ubezpieczenie zdrowotne.

Sygn. akt VII U 1376/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 22 maja 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne wnioskodawczyni E. K. podlegającej ubezpieczeniom jako pracownik u płatnika składek Warsztat Samochodowy PETER P. P. wynosi:

- we wrześniu 2014 r.: na ubezpieczenie emerytalne i rentowe- 1.750,00 zł, na ubezpieczenie chorobowe – 1.750,00 zł, na ubezpieczenie wypadkowe – 1.750,00 zł, ma ubezpieczenie zdrowotne – 1.510,07 zł
- w październiku 2014 r.: na ubezpieczenie emerytalne i rentowe- 2.500,00 zł, na ubezpieczenie chorobowe – 2.500,00 zł, na ubezpieczenie wypadkowe – 2.500,00 zł, ma ubezpieczenie zdrowotne – 2.157,25 zł
- w listopadzie 2014 r.: na ubezpieczenie emerytalne i rentowe- 2.500,00 zł, na ubezpieczenie chorobowe – 2.500,00 zł, na ubezpieczenie wypadkowe – 2.500,00 zł, ma ubezpieczenie zdrowotne – 2.157,25 zł
- w grudniu 2014 r.: na ubezpieczenie emerytalne i rentowe- 2.500,00 zł, na ubezpieczenie chorobowe – 2.500,00 zł, na ubezpieczenie wypadkowe – 2.500,00 zł, ma ubezpieczenie zdrowotne – 2.157,25 zł
- w styczniu 2015 r.: na ubezpieczenie emerytalne i rentowe - 564,52 zł, na ubezpieczenie chorobowe – 564,52 zł, na ubezpieczenie wypadkowe – 564,52 zł, ma ubezpieczenie zdrowotne – 487,12 zł

Uzasadniając wydaną decyzję pozwany organ rentowy wskazał, że zawarta między ubezpieczoną a płatnikiem składek umowa o pracę w części dotyczącej wynagrodzenia za pracę jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. W ocenie pozwanego premie uznaniowe wypłacane ubezpieczonej zmierzały do obejścia prawa oraz uzyskania przez nią wyższych świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Odwołanie od powyższej decyzji wywiodła ubezpieczona wnosząc o jej zmianę poprzez stwierdzenie, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społecznie i zdrowotne E. K. jest zgodna z wysokością deklarowaną przez płatnika składek

Skarżąca podkreślała, że ustalone wynagrodzenie odpowiadało rodzajowi i jakości wykonywanej przez nią pracy, a argumentem negującym wysokość wynagrodzenia nie może być fakt niższego wynagrodzenia pozostały pracowników płatnika. Ubezpieczona bowiem została zatrudniona na stanowisku kierownika biura w warsztacie naprawy pojazdów. Była one jedynym pracownikiem posiadającym wykształcenie wyższe, którego kierunek ściśle odpowiadał oczekiwaniom pracodawcy. Pozostali pracownicy płatnika to bowiem w większości mechanicy, których zakres obowiązków znacząco różni się od obowiązków ubezpieczonej.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie podtrzymując argumentację zaprezentowaną w treści zaskarżonej decyzji.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczona E. K. (z d. S.) ma wykształcenie wyższe – w 2012 r. ukończyła studia magisterskie na kierunku ochrona środowiska o specjalności biotechnologie ekologiczne. Przed podjęciem zatrudnienia u P. P. ubezpieczona w okresie od 01 grudnia 2012 r. do 30 listopada 2013 r. była zatrudniona w wymiarze pełnego etatu w Wojewódzkim Inspektoracie Ochrony (...) w Ł. na stanowisku inspektora. W tym czasie ubezpieczona urodziła pierwsze dziecko (niepełnosprawne) a następnie skorzystała z urlopu macierzyńskiego w okresie od 13 sierpnia 2013 r. do 30 listopada 2013 r. W 2013 r. ubezpieczona przeprowadziła się z Ł. do S..

P. P. prowadzi średniej wielkości warsztat samochodowy w L. w gminie N.. Warsztat zajmuje 350 m², składa się z 4 stanowisk naprawy pojazdów, jednego stanowiska do zmieniania opon oraz pomieszczenia biurowego. Zatrudnia 4 mechaników, 3 uczniów i dwóch praktykantów.

Przed zatrudnieniem E. K. u płatnika składek miała miejsce kontrola Sanepidu, która wykazała braki w dokumentacji związanej z ochroną środowiska.

Nadto, P. P. chciał uzyskać dofinansowanie na ekologiczną lakiernię tzw. wodną, co wiązało się z koniecznością zebrania odpowiednich dokumentów i złożenia stosownych wniosków.

W związku z powyższym płatnik składek poszukiwał osoby znającej problematykę ochrony środowiska oraz będącej mu w stanie pomóc w pozyskaniu środków unijnych.

Przed zatrudnieniem ubezpieczonej płatnik składek udał się do firmy w G. na ul. (...) zajmującej się pozyskiwaniem dofinansowań, jednak złożona mu oferta okazała się niekorzystna z uwagi na to, że firma oczekiwała wynagrodzenia niezależnie od wyniku złożenia wniosku. Ubezpieczony zamierzał się ubiegać o dofinansowanie w kwocie ok. 500.000 zł, natomiast firma proponowała wynagrodzenie rzędu 2-5% wartości dofinansowania.

Ubezpieczona nie знаła wcześniej P. P.. O tym, że poszukuje on osoby do pracy w warsztacie samochodowym ze znajomością problematyki ochrony środowiska dowiedziała się w lipcu bądź sierpniu 2014 r od wspólnego znajomego jej i P. P., M. K..

Na wstępnym spotkaniu, które odbyło się w biurze warsztatu, ubezpieczona przedstawiła swoje warunki finansowe – chciała zarabiać 3.000-3.500 zł. Płatnik składek natomiast zaproponował jej 2.500 zł plus premię uznaniową.

W dniu 09 września 2014 r. skarżąca uzyskała zaświadczenie lekarskie o braku przeciwwskazań do podjęcia pracy na stanowisku pracownik biura, zapatrzenie, marketing, następnie przeszła również szkolenie w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

W dniu 10 września 2014 r. ubezpieczona i płatnik składek zawarli umowę o pracę. Ubezpieczona została zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierownika biura warsztatu z wynagrodzeniem 2.500 zł + premie uznaniowe.

Do ubezpieczeń emerytalnego, rentowych, chorobowego i wypadkowego od dnia 10 września 2014 r. E. K. została zgłoszona w dniu 16 września 2014 r. z kodem 01 10 0 0 (pracownik). Zgłoszenie wysłano listem poleconym.

Ubezpieczona świadczyła pracę codziennie w godzinach od 8 do 16, zazwyczaj w biurze, ale załatwiała również sprawy urzędowe poza biurem. Ubezpieczona codziennie podpisywała listę obecności.

Do jej obowiązków należało uporządkowanie dokumentacji np. kart charakterystyk produktów używanych przez płatnika, prowadzenie administracji biura, sprawdzanie list obecności, zamawianie części, sprawdzanie zgodności asygnat z fakturami, przyjmowanie klientów, odbieranie telefonów, prowadzenie sprawy związanej z utworzeniem lakierni, przygotowaniem wniosków i dokumentacji związanej z ochroną środowiska.

Ubezpieczona pracowała na sprzęcie powierzonym jej przez płatnika tj. korzystała z telefonu komórkowego, laptopa z dostępem do internetu, drukarki. Zdarzały się sytuacje, że ubezpieczona korzystała ze służbowego samochodu płatnika.

Ubezpieczona pozyskała dla płatnika składek dwóch poważnych kontrahentów – (...) Sp. z o.o. i (...) Sp. z o.o. – dla których płatnik składek świadczy usługi napraw pojazdów i maszyn budowlanych.

E. K. otrzymała od P. P. premie za przygotowanie wniosku o dofinansowanie lakierni oraz za przygotowanie dokumentacji z zakresu ochrony środowiska. Za pozyskanych klientów ubezpieczona także otrzymała premię w wysokości od 2-5% z kwoty netto od faktur za naprawy.

Ostatecznie płatnik składek nie złożył wniosku o dofinansowanie budowy lakierni z uwagi na błędy w pomiarach geodezyjnych terenu (P. P. nie jest właścicielem nieruchomości na której miała lakiernia funkcjonować), co było istotne z uwagi na fakt, że teren warsztatu objęty jest programem (...).

Ubezpieczona otrzymywała wynagrodzenie „do ręki”, którego odbiór kwitowała na indywidualnej liście płac.

W dniu 16 grudnia 2014 r. ubezpieczona udała się do lekarza ginekologa, który stwierdził 7 tydzień ciąży.

Ubezpieczona rozpoczęła korzystanie ze zwolnień lekarskich od dnia 08 stycznia 2015 r. z uwagi na zagrożenie ciąży.

Obowiązki ubezpieczonej przejął M. P., który został zatrudniony na takich samych warunkach, jak ubezpieczona, z tym że z uwagi na brak efektów pracy nie otrzymał on premii od P. P. i ostatecznie został zwolniony. Płatnik składek obecnie na stanowisku ubezpieczonej nie zatrudnia żadnej osoby.

Ubezpieczona rozważa powrót do pracy u płatnika składek, a on zamierza ją ponownie zatrudniać na identycznych warunkach.

Za 2014 r. płatnik składek za okres od stycznia uzyskał przychód w kwocie 181.138 zł, rok zamknął stratą w kwocie 36.306,33 zł, z tym, że w okresie od lipca 2014 r. do grudnia 2014 r. osiągnął dochód w kwocie 36.538,28 zł.

W styczniu 2015 r. natomiast przychód wyniósł 115.194,53 zł, z czego dochód płatnik osiągnął dochód w kwocie 8.588,29 zł.

Płatnik składek zgłosił w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych za ubezpieczoną następujące podstawy wymiaru składek:

- za wrzesień 2014 r. - 4.950,- zł na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz 4.271,35 zł na ubezpieczenie zdrowotne,

- za październik 2014 r. 5.980,- zł na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz 5.160,14 zł na ubezpieczenie zdrowotne,

-za listopad 2014 r. 6.200,- zł na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz chorobowe i 5.349,98 zł na ubezpieczenie zdrowotne,

- za grudzień 2014 r. 6.200,- zł na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz 5.349,98 zł na ubezpieczenie zdrowotne,

- za styczeń 2015 r. 564,52 zł na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz 4.624,48 zł na ubezpieczenie zdrowotne.

Okoliczności częściowo niesporne (wykształcenie E. K., zawarcie umowy o pracę, świadczenie pracy, prowadzenie działalności gospodarczej przez P. P., okresy korzystania ze zwolnień lekarskich); w pozostałym zakresie dowody:

- ***akta ZUS (karty nienumerowane): dane ubezpieczonego o podstawach wymiaru składek, karta przebiegu ciąży, zdjęcia (...)***
- ***akta kontroli ZUS : umowa o pracę z 10.09.2014 r. k. 13, zaświadczenie lekarskie k. 15, skierowanie na badania profilaktyczne k. 17, ewidencja szkolenia wstępnego z zakresu BHP k. 19-21, informacja o warunkach zatrudnienia k. 23, zgłoszenie do ubezpieczeń k. 25, potwierdzenie nadania k. 27, listy obecności k. 29-37, listy płac k. 39-47, księgi przychodów i***

rozchodów z 2014 i 2015 r. k. 49-53, kserokopia dyplomu k. 57, świadectwo pracy z 02.12.2013 r. k. 69-71, protokół kontroli k. 107 – 117,

- **akta sprawy: zeznania ubezpieczonej- k. 54-55 (czas nagrania: 00:42:44 – 00:57:25), zeznania płatnika składek P. P. - k. 52-54 (czas nagrania: 00:05:00 – 00:41:16).**

Sąd zważył co następuje:

I. Ocena dowodów:

Stan faktyczny był bezsporny w części dotyczącej zawarcia umowy o pracę pomiędzy E. K. i P. P., świadczenia przez nią pracy (choć nie jej zakres), wykształcenia E. K., prowadzenia przez P. P. działalności gospodarczej w postaci warsztatu samochodowego oraz świadczenia pracy przez ubezpieczoną.

W pozostałym, spornym zakresie, stan faktyczny sprawy Sąd ustalił na podstawie dokumentów prywatnych wymienionych w stanie faktycznym, znajdujących się w aktach kontroli i aktach ubezpieczeniowych. Autentyczność oraz treść co do zasady nie była kwestionowana przez żadną ze stron postępowania. Wyjątkiem było podważenie, zaskarżoną decyzją, umówionej kwoty wynagrodzenia zapisanego w umowie o pracę w zakresie premii uznaniowych, jako podstawy zadeklarowanych składek, co do której pozwany organ rentowy twierdził, że została ona zawyżona w sposób czyniący umowę w tej części nieważną.

Organ rentowy nie kwestionował samego faktu zapisania w umowie wysokości wynagrodzenia ani też wynagrodzenia podstawowego. Natomiast podważał prawdziwość zapisu umowy o pracę dotyczącego przyznawania premii oraz fakt ich otrzymania za wykonane zadania. Powyższe jednak ubezpieczona dowiodła zgodnie z art. 253 k.p.c. przedstawiając dowody świadczące o znaczeniu jej pracy dla działalności płatnika składek w postaci pokwitowań – indywidualnych list płac oraz zeznań swoich i P. P..

Zeznania ubezpieczonej E. K. oraz płatnika składek P. P., były zdaniem sądu spontaniczne i co do zasady spójne wewnątrz. Występowały w nich drobne nieścisłości a osoby te wskazywały, że pewnych zdarzeń już nie pamiętają (np. P. P. nie pamiętał kto mu polecił E. K. ani wyników finansowych swojego przedsiębiorstwa w spornym okresie), jednakże nie są to zdaniem sądu czynniki, które pozwalałyby na podważenie ich prawdziwości. Wręcz przeciwnie, świadczą o tym, że strony nie wyuczyły się swoich zeznań „na pamięć” w celu zaprezentowania jednolitej wersji sądowi. Zeznania przesłuchanych osób zasadniczo wzajemnie się uzupełniały i znajdowały w znacznej części potwierdzenie w dokumentach.

Nadto, zeznania P. P. były także konsekwentne – podobnie bowiem wypowiedział się przesłuchiwany przez pracownika ZUS w czasie kontroli (k. 83 – 93 akt kontroli). W ocenie Sądu zarówno płatnik składek jak i sama skarżąca zdolali wyczerpująco wyjaśnić jakimi względami kierowali się ustalając przyznane ubezpieczonej w umowie o pracę wynagrodzenie.

Konkludując, zeznania przesłuchanych stron mogły stanowić wiarygodny dowód w sprawie.

Sąd pominął przy ustalaniu stanu faktycznego w sprawie zestawienie różnicy między składką opłaconą a należną według ZUS za poszczególne miesiące ubezpieczenia E. K. u płatnika składek, gdyż nie był to dowód w sprawie (w rozumieniu art. 227 k.p.c.). Dokument ten był niezbędny jedynie dla wyliczenia kosztów procesu, a zatem błędnie został określony jako dowód w punkcie 2 postanowienia z dnia 07 lipca 201 r. (k.55).

II. Wyjaśnienie podstawy prawnej rozstrzygnięcia

Odwołanie ubezpieczonej jako zasadne doprowadziło do zmiany zaskarżonej decyzji.

Kluczową kwestią dla rozstrzygnięcia istoty sprawy, tj. wysokości podstawy wymiaru składek ubezpieczonej E. K. na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, za okres od września do 2014 r. do stycznia 2015 r., było ustalenie, czy umowa o pracę w części dotyczącej wysokości wynagrodzenia była ważna.

Organ rentowy twierdził o nieważności umowy o pracę w zakresie wynagrodzenia za pracę przekraczającego kwotę 2.500,- zł, oparł na pozorności umowy w tej części (art. 83§1 k.c.) oraz na art. 58§1 i 3 k.c., w szczególności poprzez naruszenie zasady współzycia społecznego polegającym na świadomym osiąganiu nieuzasadnionych korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu. Wywiódł je natomiast z następujących twierdzeń faktycznych:

- krótkotrwałego zatrudnienia ubezpieczonej przed zajściem w ciążę ubezpieczonej,
- ustalenia stosunkowo wysokiego wynagrodzenia poprzez przyznanie premii tylko ubezpieczonej spośród osób zatrudnionych,
- zalegania przez płatnika z opłaceniem składek,
- niezatrudnienia pracownika na miejsce ubezpieczonej (uzasadnienie decyzji s. 3 – 4)

Sam fakt wykonywania przez skarżącą powierzonych jej obowiązków w ramach umowy o pracę ostatecznie nie stanowił przedmiotu sporu pomiędzy stronami (w myśl art. 230 k.p.c.). Z rozstrzygnięcia zaskarżonej decyzji jasno bowiem wynika, że zmieniała ona podstawę wymiaru składek, a nie ustalała niepodleganie ubezpieczeniu, co musiałby być konsekwencją przyjęcia, że umowa była niewykonywana, ergo pozorna w całości.

Zgodnie z art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2015, poz. 121 dalej przywoływana jako ustawa), płatnik składek jest obowiązany według zasad wynikających z przepisów ustawy obliczać, potrącać z dochodów ubezpieczonych, rozliczać oraz opłacać należne składki za każdy miesiąc kalendarzowy.

W myśl art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy, obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami, z wyłączeniem prokuratorów.

Z kolei art. 13 pkt 1 ustawy wskazuje, iż obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu podlegają pracownicy - od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania tego stosunku. Za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy, z zastrzeżeniem ust. 2 i 2a (art. 8 ust. 1 ustawy)

W myśl art. 18 ust. 1 ustawy, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych wymienionych w art. 6 ust. 1 pkt 1-3 i pkt 18a stanowi przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9 i 10, z zastrzeżeniem ust. 1a i 2, ust. 4 pkt 5 i ust. 12.

Przychód został zdefiniowany w art. 4 pkt 9 ustawy, jako przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych m.in. z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy.

Z art. 83 ust. 1 pkt 3 ustawy wynika natomiast, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzje w zakresie ustalania wymiaru składek i ich poboru (od której przysługuje odwołanie do Sądu - art. 83 ust. 2), co jest naturalną konsekwencją tego, iż do zakresu działania tego organu należy wymierzanie i pobieranie składek na ubezpieczenia społeczne (art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. c ustawy). Wymierzanie składek oznacza natomiast określenie wysokości tych składek według wynikającej z ustawy stopy procentowej (art. 22 ustawy) od podstawy wymiaru ustalonej zgodnie z obowiązującymi przepisami (art. 18-21 ustawy).

Organ rentowy może zatem ustalać decyzjami wymiar składek.

Zgodnie z ugruntowanym już poglądem judykatury, Zakład Ubezpieczeń Społecznych w ramach uprawnienia wynikającego z art. 41 ust. 12 i 13 ustawy w zw. z art. 83 ustawy, może zakwestionować i zmienić, w drodze decyzji, wysokość wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe, Jeżeli jednak kwestionuje wysokość wynagrodzenia (przychodu) w zasadzie jedynie poprzez odwołanie do instytucji prawa cywilnego względnie prawa pracy regulujących stosunki prawne, na podstawie których ustalono wynagrodzenie.

Jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że zostało wypłacone na podstawie umowy sprzecznej z prawem, zasadami współzycia społecznego lub zmierzającej do obejścia prawa, a więc okoliczności czyniących czynność prawną nieważną w myśl art. 58§1 i 3 k.c. Nadmierne podwyższenie (ustalenie) wynagrodzenia pracownika w zakresie prawa ubezpieczeń społecznych może być bowiem ocenione jako dokonane z zamiarem nadużycia prawa do świadczeń (por. z wielu np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2005 r., II UZP 2/05, opubl. OSNP 2005/21/338, LEX nr 148238).

W niniejszej sprawie pozwany w zaskarżonej decyzji odwołał się do art. 83§1 k.c. jak i art. 58§ 1 i 2 k.c. (w zw. z art. 300 k.p. - nie wskazał tego ostatniego przepisu) stwierdzając, że umówione wynagrodzenie jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego i zmierzało do obejścia prawa (zob. uzasadnienie decyzji akta nienumerowane ZUS). Twierdzenie o pozorności umowy w zakresie ustalenia wynagrodzenia zostało w sprawie wyrażone pośrednio: do tej instytucji pozwany organ odwoływał się jedynie w podstawie prawnej skarżonej decyzji wskazując na art. 83§1 k.c. Wprawdzie na to twierdzenie nie tylko nie przedstawił wyraźnie dowodów ale również twierdzeń faktycznych, na podstawie których sąd mógłby dojść do wniosku, że umowa o pracę w części dotyczącej wysokości wynagrodzenia była pozorna, jednakże i tę kwestię należało uznać za sporną.

Skarżąca kwestionowała wszystkie podstawy nieważności wskazywane przez pozwanego.

Powyższe twierdzenia stron miały znaczenie dla postępowania nie tylko z uwagi na zakres poddany ocenie sądu (ten bowiem w zakresie prawa materialnego ustala sąd samodzielnie), lecz także z uwagi na określenie rozkładu ciężaru dowodu.

Zgodnie z treścią art. 6 k.c., który to przepis ma przede wszystkim charakter procesowy, ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Sama zasada skonkretyzowana w art. 6 k.c., jest jasna. Ten, kto powołując się na przysługujące mu prawo, żąda czegoś od innej osoby, obowiązany jest udowodnić fakty (okoliczności faktyczne) uzasadniające to żądanie, ten zaś, kto odmawia uczynienia zadość żądaniu, a więc neguje uprawnienie żądającego, obowiązany jest udowodnić fakty wskazujące na to, że uprawnienie żądającemu nie przysługuje (zob. Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza, część ogólna. Stanisław Dmowski i Stanisław Rudnicki, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2005 r., wydanie 6).

Podobną rolę odgrywa zasada wyrażona w art. 232 k.p.c. Zgodnie z treścią tego przepisu strona jest obowiązana wykazać dowodami zasadność zgłoszonych przez nią twierdzeń. Ten, kto powołując się na przysługujące mu prawo, żąda czegoś od innej osoby, obowiązany jest udowodnić fakty (okoliczności faktyczne) uzasadniające to żądanie, ten zaś, kto odmawia uczynienia zadość żądaniu, a więc neguje uprawnienie żądającego, obowiązany jest udowodnić fakty wskazujące na to, że uprawnienie żądającemu nie przysługuje.

Zaznaczenia przy tym wymaga, że nie można domniemywać, iż umowa została zawarta w celu obejścia prawa lub by była pozorna. Z tego względu to na organie rentowym ciążył obowiązek udowodnienia w procesie przesłanek z art. 58§1 k.c. albo z art. 83§1 k.c.

Skarżąca decyzję pozwanego organu, winna zaś przedstawiać dowody na to, że umowa w części dotyczącej wynagrodzenia nie miała charakteru pozornego i była faktycznie w tej części wykonywana, przy czym jej obowiązek dowodowy miał charakter następczy wobec obowiązku dowodzenia przez organ rentowego.

Rozważania należy rozpocząć od prostszej, w świetle twierdzeń i dowodów przedstawionych przez strony, kwestii, tj. pozorności wynagrodzenia w zakresie premiowania ubezpieczonej.

Oświadczenie złożone dla pozorów to czynność symulowana, polegająca na tym, że:

- dokonaniu czynności prawnej towarzyszy próba wywołania u osób trzecich przeświadczenia, że zamiarem stron tej czynności jest wywołanie skutków prawnych objętych treścią ich oświadczeń woli oraz
- między stronami istnieje tajne porozumienie, że te oświadczenia woli nie mają wywołać zwykłych skutków prawnych gdyż wyrażony zamiar nie istnieje lub jest inny niż ujawniony (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2016 r. V CSK 397/15, opubl. www.sn.pl).

Powyższe w niniejszej sprawie oznaczałoby, że strony jedynie w umowie przewidziały premie, z góry zakładając, że zostaną one jedynie wykazane w raportach miesięcznych do ZUS, natomiast nigdy nie zostaną zapłacone.

Pozwanemu organowi nie udało się jednak tego udowodnić.

Co więcej, nawet nie zadał sobie trudu wskazania dowodów na tę okoliczność. Istniały natomiast dowody przeciwne, wskazujące, że wynagrodzenie zostało wypłacone, w postaci zeznań i – co ważniejsze – indywidualnych list płac (k. 37, 41, 43, 45 i 47 akt sprawy). Powyższe listy płac pełnią m.in. rolę pokwitowania, o którym mowa w art. 462§§1 – 3 k.c. w zw. z art. 300 k.p. (ich sporządzanie jest jednak w zasadzie obowiązkowe zob. art. 94 pkt 9a k.p. w zw. z § 8 ust. 2 rozp. Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 28.5.1996 r. w sprawie zakresu prowadzenia przez pracodawców dokumentacji w sprawach związanych ze stosunkiem pracy oraz sposobu prowadzenia akt osobowych pracownika), a które stanowią najdogodniejszy dowód na spełnienie świadczenia (szerzej o dowodowej roli pokwitowania zob. Z. Gawlik (w:) Kidyba A. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania - część ogólna, komentarz do art. 462 k.p.c., pkt 4, wersja El/Lex). Wypłatę premii potwierdziły też strony umowy: P. P. i E. K..

Tym samym istniał szereg dowodów na okoliczność wypłacenia wynagrodzenia, natomiast ani jeden dowód wskazujący na to, że do tego nie doszło. Z uwagi na to, że pozwany organ musiałby udowodnić brak wystąpienia danego faktu, koniecznym było posłużenie się tzw. dowodami pozytywnymi przeciwnymi, tj. dowodami wykazującymi wystąpienie okoliczności świadczących o zajściu wydarzeń uniemożliwiających wypłacenie wynagrodzenia. Do pewnego stopnia, jak się wydaje, próbą takiego dowodu (choć ponownie nie wyrażoną wprost), było wskazanie na to, że P. P. zalegał z opłaceniem składek za pomocą wydruku stanu rozliczeń z tytułu składek na fundusze. Dowód ten jednak, wiarygodnie obrazujący ogólny stan zaległości płatnika, jest nieprzydatny do wykazania okoliczności w postaci pozornego wypłacenia premii jednej, konkretnej pracownicy. Gdyby bowiem przyjąć na jego podstawie, że brak zapłaty składek równa się temu, że płatnika nie stać na zapłatę wynagrodzeń, to w zasadzie należałoby uznać wszystkie wynagrodzenia pracowników płatnika za pozorne i to w całości, czego organ nie twierdził. Nie istnieje bowiem indywidualne powiązanie między zaleganiem z opłaceniem składek za wszystkich pracowników i samego płatnika (w przeważającej mierze odsetek – por. wydruk stanu rozliczeń z tytułu składek na fundusze k. nienumerowana akt ZUS), a premiami ubezpieczonej.

W konsekwencji sąd rozważając nawet nie wyrażone wprost a wręcz domniemane twierdzenia pozwanego organu, nie dopatrzył się okoliczności, które wskazywałyby na pozornosc przyznania premii ubezpieczonej.

Rozważając kolejne przyczyny nieważności przywołane przez pozwany organ, wskazać należy, że zgodnie z treścią art. 58 § 1 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba, że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Paragraf 2 cytowanego przepisu wskazuje z kolei, że nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Natomiast art. 58 § 3 k.c. wskazuje, że jeżeli nieważność jest dotknięta tylko część czynności prawnej czynności pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba, że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynności nie zostałyby dokonane.

Dla oceny zajścia przesłanek z art. 58§§1 – 3 k.c. istotne znaczenie ma przepis regulujący kwestię wysokości wynagrodzenia pracowników – art. 78§1 k.p. – zgodnie z którym wynagrodzenie za pracę powinno być tak ustalone, aby odpowiadało w szczególności rodzajowi wykonywanej pracy i kwalifikacjom wymaganych przy jej wykonywaniu, a także uwzględniało ilość i jakość świadczonej pracy.

Rekonstruując klauzule obejścia prawa w rozumieniu art. 58§1 k.c. i naruszenia art. 58§2 k.c. przy ocenie, czy wynagrodzenie było zawyżone, należy mieć na uwadze, że ustalanie podstawy wymiaru składki z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy następuje w oparciu o przychód, o którym mowa w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych. Od jego wysokości zależą wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne, a w szczególności wynagrodzenie zasadnicze, wynagrodzenie za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty itp. Umowa o pracę ustalając de facto ów przychód, wywołuje zatem nie tylko skutki bezpośrednie, dotyczące wprost wzajemnych relacji między pracownikiem i pracodawcą, lecz także dalsze, pośrednie, w tym w dziedzinie ubezpieczeń społecznych kształtując stosunek ubezpieczenia społecznego, w tym wysokość składki, co w konsekwencji prowadzi do uzyskania odpowiednich świadczeń. W związku z powyższym ocena postanowień umownych może i powinna być dokonywana także z punktu widzenia prawa ubezpieczeń społecznych, a więc nie tylko z punktu widzenia interesu pracownika (ubezpieczonego), ale także interesu publicznego. Godziwość wynagrodzenia za pracę w prawie ubezpieczeń społecznych musi być zatem interpretowana przy uwzględnieniu wymogu ochrony interesu publicznego oraz zasady solidarności ubezpieczonych. Podstawę wymiaru składki ubezpieczonego będącego pracownikiem stanowi wynagrodzenie godziwe, a więc należne, właściwe, odpowiednie, rzetelne, uczciwe i sprawiedliwe, zachowujące cechy ekwiwalentności do pracy, natomiast ocena godziwości tego wynagrodzenia wymaga uwzględnienia okoliczności każdego konkretnego przypadku, a zwłaszcza rodzaju, ilości i jakości świadczonej pracy oraz wymaganych kwalifikacji (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 19 listopada 2015 r. III AUa 939/15, za: LEX nr 1950563)

Przeprowadzone w tym kierunku postępowanie dowodowe, doprowadziło Sąd do przekonania, iż wysokość wynagrodzenia w zawartej w dniu 10 września 2015 r. pomiędzy ubezpieczoną a płatnikiem składek umowie o pracę nie miały na celu wyłącznie umożliwienie skorzystania ubezpieczonej ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego w większym wymiarze, w szczególności z prawa do wyższego zasiłku chorobowego i zasiłku macierzyńskiego lecz wynikały tak z rodzaju jak i charakteru świadczonej przez odwołującą się pracy.

Zaznaczenia przy tym wymaga, że sam fakt zajścia w ciężę ubezpieczonej oraz chęć uzyskania zasiłków nie przesądza o tym, że jej zamiarem przy podjęciu zatrudnienia było wyłącznie skorzystanie ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Dopiero powiązanie tej okoliczności z brakiem podstaw do wypłaty premii mogłoby skutkować uznaniem, że wynagrodzenie w zakresie premii uznaniowej zmierzało do obejścia prawa, względnie naruszało zasady współzycia społecznego.

Ubezpieczona bezspornie i niewątpliwie posiadała wykształcenie i doświadczenie zawodowe potrzebne na utworzonym dla niej stanowisku. Jej praca obejmowała zarówno czynności charakterystyczne dla pracownika ogólnej administracji (prowadzenia biura), takie jak prowadzenie administracji biura, sprawdzanie list obecności, zamawianie części, sprawdzanie zgodności asygnat z fakturami, przyjmowanie klientów, odbieranie telefonów, jak również czynności wykonywane przez specjalistów w danej dziedzinie: uporządkowanie i sporządzenie brakujących kart charakterystyk produktów używanych przez płatnika (po kontroli SANEPIDu), przygotowanie dokumentów i wniosku o dofinansowanie utworzenia lakierni ekologicznej (w której używa się lakierów wodorozcieńczalnych), przygotowanie wniosków i dokumentacji związanych z ochroną środowiska. Wykonanie tej pracy nie było zasadniczo kwestionowane przez pozwany organ. Wskazywał on jedynie, że nie było podstaw do przyznawania ubezpieczonej premii za przygotowanie wniosku o dofinansowanie lakierni ekologicznej, gdyż nie doszło do jego złożenia. Ubezpieczona nie

zajmowała się natomiast dokumentacją płacowo – księgową płatnika, co także miało uzasadniać brak podstaw do premii.

W ocenie sądu, rozumowanie powyższe nie przystaje do ustalonego zakresu obowiązków, podsumowanego powyżej. Ze sposobu jego określenia można wywnioskować że miał on dwoisty charakter: za czynności wykonywane stale, określone w poprzednim akapicie jako charakterystyczne dla pracownika ogólnej administracji oraz porządkowanie kart charakterystyk, ubezpieczona otrzymywała stałe wynagrodzenie. Za przygotowanie dokumentów i wniosków do dofinansowania lakierni otrzymała premię, podobnie jak za realizację kontraktów ze (...) Sp. z o.o. i (...) Sp. z o.o., gdzie naliczano je od wartości netto poszczególnych faktur (por. w szczególności wskazujące właśnie na taki podział wynagrodzenia zeznania P. P. – k. 52, czas nagrania: 00:06:21 – 00:13:13, 00:23:14 – 00:26:55). Wbrew twierdzeniu organu nie można przyjąć, że premia za przygotowanie wniosku o dofinansowanie lakierni nie była należna, gdyż wniosek nie został złożony (co było okolicznością bezsporną). Zgodnie z zeznaniami stron, wniosek został w pełni wykonany przez E. K. a zatem zrealizowała ona swój obowiązek w tym zakresie, gdyż wynikiem jej pracy miało być przygotowanie wniosku. Jego niezłożenie wynikało zaś z okoliczności niezależnej od P. P. i ubezpieczonej, a zatem nie powinno mieć wpływu na wypłatę premii za rezultat (przygotowanie wniosku).

Niezrozumiałe jest wnioskowanie organu o braku podstaw do premii z uwagi na to, że ubezpieczona nie zajmowała się dokumentacją płacowo – księgową. Brak jest logicznego związku między przyznaniem premii a niewykonaniem obowiązków, których ubezpieczonej nigdy nie powierzono i których nie mogła wykonywać.

Powyższe okoliczności, w postaci zdarzeń uzasadniających wypłatę premii przeczą twierdzeniu organu, że wypłata premii miała na celu obejście prawa – art. 78§1 k.c. oraz przepisów o wysokości zasiłków – lub naruszenie zasad współżycia społecznego. Gdyby bowiem uznać, że premia nie powinna zostać wypłacona, to brak byłoby ekwiwalentu dla ustalonej przez sąd pracy E. K. w postaci wszystkich czynności zmierzających do przygotowania wniosku o dofinansowanie lakierni oraz uzyskania dwóch klientów dla płatnika składek. Prowadziłoby to zatem do naruszenia normy wyrażonej w art. 81 k.p. zdanie 1 (należności wynagrodzenia za pracę wykonaną) oraz ekwiwalentności świadczeń pracownika (praca) i pracodawcy (wynagrodzenie) wynikającej z art. 22§1 k.p.

W tym miejscu należy podkreślić, że sąd nie miał podstaw by podważać zeznania ubezpieczonej i płatnika składek o wykonaniu wniosku o dofinansowanie czy pozyskaniu klientów i powiązaniu faktur związanych z naprawą pojazdów (...) Sp. z o. o. i (...) Sp. z o.o. Organ rentowy nie przejawiał w tym zakresie najmniejszej nawet inicjatywy dowodowej zmierzającej do wykazania, że premia była niezależna od powyższych zdarzeń, ani w postępowaniu administracyjnym ani w postępowaniu sądowym. Nie jest zaś rolą sądu – bezstronnego arbitra – podejmować rozbudowane czynności dowodowe za stronę reprezentowaną przez radcę prawnego i dysponującą rozbudowanym zapleczem prawnym i administracyjnym.

Z uwagi na powyższe Sąd uznał, że nie sposób przyjąć, by postanowienia umowy o pracę dotyczące wysokości wynagrodzenia miały na celu pozyskanie dla skarżącej, nieuzasadnionych wyższych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, a tym samym by były nieważne na podstawie art. 58§1 lub 2 k.c. Przyznane premie miały charakter wynagrodzenia wypłaconego za wykonaną pracę.

W konsekwencji Sąd nie znalazł podstaw by na podstawie art. 58 § 3 k.c. usunąć zawarte w umowie o pracę postanowienia dotyczące premiowania i zastosować jako wymiar składek wyłącznie zasadnicze wynagrodzenie za pracę.

Z tych względów Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w związku z cytowanymi wyżej przepisami, zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego przyjmując za podstawę wymiaru składek kwoty zadeklarowane przez płatnika.

Sygn. akt VII U 1376/15

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

3. (...)

(...)

.....

(...)